

СЪТРУДНИЧЕСТВОТО МЕЖДУ УЧИТЕЛ И РОДИТЕЛ – НЕОБХОДИМО УСЛОВИЕ ЗА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА ИНТЕГРАЦИЯ НА РОМСКИТЕ ДЕЦА

*Мима Костадинова Кондова-директор
ОУ „Йордан Йовков” – гр. Ямбол*

1. Име на практиката: *Сътрудничеството между учител и родител – необходимо условие за образователната интеграция на ромските деца*

2. Резюме на същността на практиката.

Чрез по-задълбоченото сътрудничество със семейството се намират добри решения на проблемите свързани с посещаемостта, ранното отпадане на ромските деца от училище и образователните затруднения. Привличането на родителите в класната стая е приоритетна задача на класния ръководител. Включването на семейството изгражда позитивна нагласа към училищната институция и мотивира учениците за учене и постигане на по-високи резултати. Семейният възпитателен потенциал е фактор от изключителна важност за осигуряване на качествено образование и продължаване на обучението в средните училища.

3. Данни за училището, където е реализирана практиката – кратко описание на външната и вътрешната среда.

Основно училище „Йордан Йовков” е общинско училище, което разполага с 4 етажна сграда с обща разгърната площ 15 670 кв. м., училищен двор от 7726 кв. м., със спортна площадка която се състои от игрище за футбол, волейбол и две баскетболни игрища. Основната сграда се състои от 18 класни стаи, 9 специализирани кабинети (включително 3 компютърни), два кабинета за ресурсни учители, педагогически кабинет, физкултурен салон, столова, фитнес зала, лекарски кабинет, библиотека, 6 административни помещения, 3 хранилища, други административни помещения - 5, бюфет. В самостоятелно крило на основната сграда се намира и полудневната детска градина, която разполага с три оборудвани учебни стаи, просторен коридор, и собствен санитарен възел.

В училището се обучават 750 деца и ученици. Голямата част от тях са от етническите малцинства. Изпълняват се различни проекти и програми. Училището има постижения в спорта, изобразителното изкуство и музиката.

4. Време, в което е била реализирана(период или дати) - 2008 – 2015 година

5. Учител или екип, който е реализирал практиката. Мима Кондова в начален етап и екип преподаватели в V – VIII клас.

6. Описание на групата ученици, с които е реализирана практиката.

Учениците са от ромски и турски етнически произход. Класът е съставен от момичета и момчета на една възраст. Недостатъчно владение на българския език. Трудности в комуникацията поради влияние на интерференцията. Образователни затруднения с разнообразен характер. Неангажираност на родителите.

7. Представяне на основните педагогически цели, които се преследват.

Основна цел: ефективна образователна интеграция на учениците от етническите малцинства чрез активно взаимодействие със семействата.

Включване на родителите в училищни и извънучилищни дейности.

8. Пълно описание на практиката

- същност: Привличане на ромски родители в училищния живот и класната стая. Експериментален клас с акцент върху по-задълбочено сътрудничество със семейството:

- технология на подготовката: От дългогодишната си практика в обучение на ромски деца и като начален учител съм дълбоко убедена, че семейството притежава неизчерпаем възпитателен потенциал. То е фактор от изключителна важност за осигуряване достъпа до качествено образование на деца от различни малцинствени групи и по-специално от ромската общност. Включването на семейството предполага изграждане на позитивна нагласа към училищната институция у родителите и мотивирането им за вземане на по-активно участие в училищния живот. Като учител считам, че проблемите свързани с посещаемостта и отпадането от училище на ромските деца или проблемите с усвояването на учебното съдържание биха могли да се преодолеят ако акцентът бъде поставен върху едно по-задълбочено сътрудничество със семейството. Ето защо привличането на родителите в училищния живот и класната стая се превърна в приоритетна задача в моята педагогическа практика.

От участията ми в различни семинари и обучения за работа в мултиетническа среда, стигнах до извода, че на първо място е необходимо да опозная ромите като етническа общност със своя етносоциална структура и етнокултурни традиции. Фокусирах се по-специално върху ромското семейство.

В тази връзка възникнаха въпросите: Как да предизвикам интереса на родителите роми към училището? Как да ги мотивирам? Кои са тези допирни точки във взаимоотношенията с точно тези родители, които могат да се развиват и усъвършенстват? Може ли заедно с ромския родител да осъществим процеса образование, в центъра на който е тяхното или по-точно казано нашето дете?

- технология на реализацията (етапи) :

Експериментален клас с акцент върху по-задълбочено сътрудничество със семейството: Със следващото изложение доказвам, че проблемите свързани с посещаемостта и отпадането от училище на ромските деца или проблемите с усвояването на учебното съдържание биха могли да се преодолеят ако акцентът бъде поставен върху едно по-задълбочено сътрудничество със семейството.

I. Стъпки по пътя на успешното сътрудничество с ромското семейство

1. Предварително задълбочено проучване на семейството. При изграждането на ефективна връзка между семейството и училището не се разчита на епизодични контакти или групови мероприятия. Необходимо е да се осигурят достатъчен брой срещи. Първата среща провеждам много преди началото на учебната година, за да се запозная индивидуално с детето, родителите и близките му хора от семейството. Много е важно да се установят още в началото открити взаимоотношения. Следват текущи неофициални диалози и неформални срещи, чрез които установявам необходимата ми информация – материално-битовите условия, какви са взаимоотношенията в семейството, кой е значимият човек за детето, позициите на родителите относно образованието, очакванията им, има ли някакви специални събития в живота на детето и семейството, с какво се гордеят по отношение на детето, по кой начин успокояват детето, когато е разстроено, какво обкръжава детето, какво го вълнува, от какво се интересува и т.н. Важното при тези срещи е да се поддържа уважение. По този начин се установява тона за бъдещото участие на семейството.

2. Стилът на общуване на учителя – способ за успешно взаимодействие с ромското семейство. Инициатор на общуването в повечето случаи е и трябва да бъде учителят, тъй като общуването е основният инструмент за реализиране на различните му професионални функции. Стилът на общуване отразява характера на взаимоотношенията между участниците в този процес. Положителният стил е демократичният. Така отделям еднакво внимание на всички родители. Стремя се да отчитам индивидуалния опит на всеки родител, да стимулирам неговата активност в общуването и да създам благоприятни условия той да се реализира като равностоен партньор в разговора.

Демократичният стил на общуване изисква от учителя системно да прилага индивидуален подход и да не проявява негативни нагласи и позиции към родителите и учениците.

3. Правила на общуване с ромски родители

Общуването на учителя с ромски родител има своите особености. От срещите и разговорите с представители на ромския етнос трупам знания и опит за тези особености. От натрупания опит изведох за себе си правила на общуване, които изграждат основата на наедно дълготрайно сътрудничество. Правилата са следните:

1. На първо място запомням имената на родителите и се обръщам към родителя по име.
2. Винаги се ръководя от конкретната ситуация. Старая се да „отразявам” мислите и чувствата на събеседника. Все едно родителят в случая е моето огледало, което отразява чувствата и емоциите, изразени в думи.
3. Избирам адекватни средства за непринудено взаимодействие.
4. Уважавам основната отговорност на родителите за техните деца.
5. Съдействам да се укрепва доверието на ученика към собственото му семейство и избягвам пренебрежителни забележки, които биха подкопали това доверие.
6. Създавам благоприятна атмосфера, която създава удовлетворение от вниманието и поведението на учителя.
7. Проявявам разбиране и съпричастност към постиженията и проблемите.
8. Лична заинтересованост за съдбата всяко дете от класа. Загрижеността, готовността за помощ, добрата дума- това е дъжд след суша. Когато родителите видят това се отнасят към мен като към близък човек.
9. Открито и взаимно споделяне на информация. Тук се явявам в ролята на „изповедник”. По време на споделянето родителите разказват за свои вълнуващи лични преживявания. Така те стават по-уверени говорители и слушатели. Това правило изисква търпеливо и внимателно изслушване, задължително гарантиране на поверителност, оказване на помощ със съвет, добра дума, пък било то и със стари дрехи и обувки от моите деца.
10. Никога не забравям, че главната цел на общуването е детето.

Това съвсем не са всички правила за общуване, които помагат на учителя и родителя да се опознаят взаимно. Но с тяхна помощ стъпка по стъпка и тухла по тухла се гради най-важния елемент в работата с ромското семейство - **доверието**.

4. Доверието – основа на конструктивното взаимодействие с ромските родители. Ефективната връзка между семейството и училището се основава главно на доверието. Имайки предвид ценностната система, недоверието и отношението на ромския етнос към държавата и социалните институции, печеленето на доверие е сложен и нееднократен процес. Да се срина стената на недоверието и отчуждението не

е лесно. Необходими са много усилия, воля и добро желание. Гореизложеното дотук е само малка част от този процес. В тази посока, учителят трябва да признава, да проявява уважение и да подкрепя значимостта на семейството като първи педагог на собственото си дете. Добрият педагог вярва в обединената отговорност на семейството и училището и се стреми да изгражда отношения на партньорство. Добри практики в този случай са разнообразните начини на ангажиране. Така на основата на доверието се постига конструктивно взаимодействие между учител и родител.

5. Създаване на общност от класа, родителите и учителя. Защо е важно да се изгради общност? Общността дава усещане за принадлежност. Членовете на общността са свързани един с друг чрез общи интереси и ценности. Те държат един на друг. Работят в името на групата, когато се чувстват част от общността. Изграждането на такава общност изисква време, внимание и търпение.

Изхождайки от факта, че децата са на почетно място в ромските ценности, най-напред осигурих в класа си среда и атмосфера на сигурност, обич и добронамереност. Чрез личен пример и благоразположение се постарях да усетят, че някой в училището е загрижен за тях. Че ги уважавам и приемам тяхната етнокултурна принадлежност за факт – не като недостатък и не като предимство, а просто като даденост. Това с пълна сила важи и за родителите. Изработих и сайт на класа, с който децата и родителите много се гордеят (www.iovkovcheta.schools.officelive.com - тази платформа вече не съществува и няма достъп до сайта). Организирах позитивна класна стая, ориентирана към потребностите на децата и родителите с различна култура, която носи посланието, че всеки има нужда да принадлежи към общността и отговорност да допринася за нея.

II. Начини на ангажиране и съвместни дейности с ученици и родители в една общност: Когато учениците бяха още в първи клас контактът с родителите беше непрекъснат и дори неформален. Реших да продължа тази тенденция и за в бъдеще и изработих дългосрочна програма за работа с родителите, която се състои в следното:

1. Поставяне на високи очаквания към родители и ученици.

Всеки човек се стреми да постигне това, което се очаква от него. Много често развитието на ромските деца се предопределя от ниските очаквания, които околните включително и учителите имат за тях. Голяма част от бариерите са формирани от средата, в която живее и преодоляването им изисква многоаспектно въздействие, включително и към средата. Следователно високите очаквания трябва да са насочени и към родителите.

2. Сключване на писмено споразумение между родителите и класния ръководител в първи клас. В това споразумение записан най-важните и основни задължения на родителите към ученика за неговото успешно обучение.

3. Обсъждане на въпроси, които вълнуват родителите. Най-често въпросите са свързани със социални дейности и взаимоотношенията между учениците в училище.

4. Участие в тренинги и лектории: Комуникативен тренинг „Аз ще имам първокласник“; традиционен спортен тренинг „Мама, татко и аз“; традиционни коледни тренинги; „На 8 март с мама“ в часа по СИП „Фолклор на етносите“, кинолектории за ранните бракове, здравни беседи и други.

5. Участие в планирането на дейности. За активното включване на родителите в училищните дейности и мероприятия, задължително условие е те да участват в планирането на дейностите. Да са наясно с това какво предстои и защо се прави.

6. Родители участват в уроците(отворени врати). В началото на всяка учебна година определях ден, в който родителите посещават и участват в уроците.

7. Поздравителни адреси и благодарствени писма. По различни поводи изпращах поздравителни адреси и благодарствени писма свързани с постиженията на учениците, участието им в училищния и класния живот. Всеки родител взел активно участие в училищните дейности получаваше поздравителен адрес.

8. Родители в ролята на ученици.

След установяването на сътрудничеството с ромските родители, крачката беше да представя пред тях денят на децата в училище такъв какъвто е. Но те участваха като реално действащи лица, т. е. влязоха в ролята на ученици заедно със своите деца, в един открит урок на тема „Празници в семейството“, на който заедно търсихме общото между семейните празници – Байрам, Банго Васил и Коледа – на трите етнически групи в училище. Избрах тази тема като изходих от факта че връзката между поколенията остава силна, трайна и вечна именно чрез празниците и обичаите. И сега следва да кажа, че главната цел на урока е да се формират умения за етническа толерантност, но не, моята цел и стремеж бяха да направя така, че всички – ученици, родители и учител – да заработим в екип, заедно, като истински партньори. Осъществяването на този замисъл изискваше много усилия, предварително договаряне, много лични и общи срещи, посещения по домовете, събиране на материали, обяснения, насоки, но най-вече активно сътрудничество със семействата. Казвам семействата, защото в организирането, подготовката и провеждането на урока се включиха активно баби, лели, сестри и братя на децата от класа. Изразено в цифри - 77% от семействата участваха в процеса на планиране на урока, при вземането на решения, при

осигуряването на декори и материали, приготвянето на празничната трапеза и други различни начини. А 58 % участваха в ролята на ученици. Останах искрено изненадана от ентузиазма, който беше обзел родители и деца. Всеки се стремеше да бъде полезен с каквото може и да даде най-доброто от себе си, за да се представим добре пред гостите на урока. Наблюдавах внимателно как родителите мотивират децата си, как ги подкрепят, как им помагат да решат възникналите проблеми. Разбрах, че в този момент се чувстваха като част от обучението на децата и затова им се доверих изцяло. Без мое участие им поверих да пресъздадат обичая на празника Банго Васил и те се справиха блестящо. И за да покажем, че макар и различни на пръв поглед, традиционните празници имат един общ, човешки смисъл, в урока включихме следните песни: ромска „О, Банго Василий”, турска „Гел Янъма”, еврейска „Hava Nagila” и емблематичната българска песен „Една българска роза”. Сега те са сред любимите на децата.

Този урок подsigури на децата, семействата, и на мен условия за действително сближаване на всички като общност от учещи. Той промени в голяма степен позициите и отношението на не малка част от родителите към училището. Общувах свободно с мен, по-малко бягаха от отговорност, проявяваха заинтересованост за бъдещето на децата им, убедени бяха, че наистина имам нужда от помощта им. Появиха се родители, които системно се интересуваха от развитието и постиженията на децата си. Други посещаваха заедно с децата си часовете за консултации, за да се научат да им помагат у дома. Трети търсеха моето съдействие по различни въпроси. Успехът и удовлетворението от добре свършената работа повиши самочувствието на родителите и вдъхна увереност у учениците. И гледайки повдигнатото самочувствие на родителите и тези светнали от радост очи на децата, ще кажа само, че усмивката няма произход, раса и религия.

III. Превантивни дейности за преодоляване на причините за напускане от образователната система насочени към учителя в посочения период.

1. Активно участие в изработването на училищната стратегия за интеграция на децата и учениците от етническите малцинства, съобразявайки се с конкретната специфична за училището картина.

2. Преминати поредица от обучения за работа в мултикултурна среда и превенция на отпадането от училище.

3. Модернизиране на материалната база, изграждане на атрактивна учебна среда в класната стая, активно използване на съвременните компютърни технологии.

IV. Превантивни дейности за преодоляване на причините за напускане от образователната система насочени към учениците в посочения период.

1. Интеркултурно образование – СИП „Фолклор на етносите”.
2. Извънкласни и извънучилищни дейности съобразени с интересите на учениците включително и по проект „Успех”.
3. Индивидуална и допълнителна работа.
4. Създаване на личен профил на проблемните и застрашени ученици.
6. Участие в Училищния парламент на най-изявените.
7. Организиране и провеждане на мотивационни кампании за продължаването на образованието в гимназии.

V. Превантивни дейности на ниво училище за преодоляване на причините за напускане от образователната система насочени и към други родители.

1. Родителски клуб. Това са дейности насочени към овластяване и ангажиране на родителите. В родителският клуб са включени активните родители, като тук целта е те да привличат останалите родители с ангажименти свързани с училищния живот.

2. Общностни дискусии. Общностните дискусии се организират по наболели проблеми: примери за такива проведени дискусии са: ранните бракове, редовната посещаемост, агресията сред учениците. Към този момент подготвяме дискусия по един нов за нас проблем – миграцията на родителите, които оставят децата си на своите родители или близки роднини.

3. Лектории и тренинги. Важно е тези лектории и тренинги да са на теми, които вълнуват родителите.

VI. Резултатът в края на четвърти клас.

1. Създадена активна връзка между училището и родителите.
2. Родителите участваха в планирането на дейности и вземане на решения(65%).
3. Участие на родители в ролята на ученици(58%).
4. Промяна на позици и отношение към училището (70%).
5. системно се интересуваха за развитието на децата им в училище .(48%).
6. Посещения на часовете за консултации (27%).
7. Търсено и оказано съдействие по различни въпроси (52%).

VII. Резултатът от постигнатото в периода V-VIII клас по отношение на учениците:

1. Без промяна в списъчния състав на класа.
2. Редовна посещаемост и добра учебна успеваемост.
3. Сплотеност на класа и взаимно подпомагане. Няма застрашени от ранно отпадане от образователната система.
4. Активно участие в училищния живот.
5. Професионално ориентирани в края на VIII клас.

VIII. Резултатът от постигнатото в периода V-VIII клас по отношение на родителите:

1. 45% от членовете на родителския клуб са родители на ученици от този клас.
2. По-активна заинтересованост за децата си в сравнение с останалите родители от випуска.
3. Участие в обучения за родители.

IX. Резултатът от постигнатото в периода V-VIII клас по отношение на учителите:

1. По-висока професионална удовлетвореност.
2. Търсят нови подходи за работа с родители.
3. Повишена квалификация за работа с родители чрез обмяна на опит.
4. Заразени от резултатите повече учители прилагат идеите в своята практика.

X. Изводи:

Колко ромски деца са се отказали от образованието, защото са били пренебрегвани? Колко възрастни вече от тях са тръгнали надолу по стръмната пътека към дъното? И сега образователната система търси средства и начини да ги върне отново! Затова и сме тук днес. Задавам си въпроса: Чия е отговорността? За съжаление днес се търси много повече отговорност от учителите отколкото от родителите. Това е грешка и новият закон днес променя посоката в това отношение - споделя отговорността между родителите и училището.

Училищата днес трябва да са както за учениците, така и за учителите и не на последно място и за родителите. Голямата отговорност на учителите е подготвят децата за живота, защото те са нетърпеливи, не могат да чакат, те живеят днес. Да са в крак с

новите модерни технологии, да отговорят на очакванията и изискванията на общността от деца и родители. Но също толкова голяма, а може би и още по-голяма е отговорността на родителите да възпитават децата си. Доброто семейно възпитание излиза на предна линия като абсолютна необходимост за преодоляване на кризата с морала, на която днес всички ние сме свидетели.

От отговорното родителство зависи децата да получат образование, професионална подготовка и трудова заетост. Спирането на деца да посещават училище, както и ранното отпадане от образователната система, е типичен случай на родителска безотговорност, характерна за ромското население. Това е случаят, при който липсата на отговорно родителство директно въздейства негативно на обществения живот, като създава необразовано поколение, неспособно за реализация на пазара на труда.

Точно тук е необходим обрат в начините на възпитание на подрастващите и превъзпитание на възрастните (визирам ромските родители), за да се създаде надеждно поколение, което да е отговорно и духовно здраво.

Училището е институцията, която може да сложи началото на края на това. Ние учителите сме тези, които ще сложим край на това като започнем с изграждането на единство във възпитанието, образованието и в подхода към детето. А това единство трябва да се изразява в общата заинтересованост на родители и учители в организирането на благоприятна педагогическа среда около всяко дете, независимо от етническата му принадлежност. И по-важното, че е нужно много повече образование за родителите и признание за учителите.

ХІІ. Контакти за допълнителна информация на автора, реализирал практиката

Мима Костадинова Кондова
директор на ОУ „Йордан Йовков” – гр. Ямбол
GSM: 0894450063; e-mail: iiovkov_92@abv.bg